

Eğitim ve Bilim
2013, Cilt 38, Sayı 170

Education and Science
2013, Vol. 38, No 170

Öğretmen Adaylarının Özsaygı ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Problemlili İnternet Kullanımıyla İlişkisi

Relationship between Pre-Service Teachers' Levels of Self-Esteem, Emotional Intelligence and Problematic Internet Use

İlknur REİSOĞLU*

Nuray GEDİK **

Yüksel GÖKTAŞ ***

Karadeniz Teknik
Üniversitesi

Akdeniz Üniversitesi

Atatürk Üniversitesi

Öz

Bu çalışmada öğretmen adaylarının problemlili İnternet kullanımlarıyla özsaygı, duygusal zekâ düzeyleri ve duygusal zekâ alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmada korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak İnternette bilişsel durum ölçeğini, Rosenberg özsaygı ölçeğini, Bar-On EQ-i duygusal zekâ ölçeğini ve demografik bilgi formunu içeren anketten yararlanılmıştır. Oluşturulan anket 11 üniversitenin eğitim fakültesinde okuyan 2200 öğrenciye uygulanmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin 470'inin problemlili İnternet kullanımına sahip olduğu belirlenmiş ve bu öğrencilerden elde edilen verilere betimsel ve kestirimsel istatistik yöntemleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda duygusal zekâ ve problemlili İnternet kullanımı; özsaygı ve problemlili İnternet kullanımı arasında zayıf bir ilişki belirlenmiştir. Özsaygı ve duygusal zekânın problemlili İnternet kullanımının yordayıcıları olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Problemlili İnternet kullanımı, İnternet bağımlılığı, patolojik İnternet kullanımı, özsaygı, duygusal zekâ.

Abstract

The purpose of this study was to discover whether there is a significant relationship between problematic Internet use and the emotional intelligence, sub-categories of emotional intelligence, and self-esteem of pre-service teachers in Turkey. The correlation research method was used, and data were collected by means of a questionnaire that included The Internet Cognitive Status Scale, the Rosenberg Self-Esteem Scale, the Bar-On EQ-i Emotional Intelligence Scale, and a demographic information form. The questionnaire was sent to 2200 pre-service teachers from eleven universities in Turkey. A total of 470 students were identified as students who exhibited problematic Internet use. The results revealed a weak correlation between problematic Internet use and self-esteem, and between problematic Internet use and emotional intelligence. The results indicate that self-esteem and emotional intelligence are not predictors of problematic Internet use.

Keywords: problematic Internet use, Internet addiction, pathological Internet use, self-esteem, emotional intelligence

Summary

Purpose

The purpose of this study was to find whether there is a significant relationship between problematic Internet use and the emotional intelligence, sub-categories of emotional intelligence,

* İlknur REİSOĞLU, Fatih Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, ireisoglu_boteb@hotmail.com

** Nuray GEDİK, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, ngedik@akdeniz.edu.tr

*** Yüksel GÖKTAŞ, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, yuksel.goktas@hotmail.com

and self-esteem of pre-service teachers in Turkey. The main research questions addressed in the study were, "Is there a significant difference between pre-service teachers' self-esteem and problematic Internet use?" and "Is there a significant relationship between pre-service teachers' levels of emotional intelligence and problematic Internet use?"

Results

The results indicate that problematic Internet use ($t_{(468)}=2.67$, $p<0.01$, $r=0.012$), the seeking of social support ($t_{(468)}=2.71$, $p<0.01$, $r=0.12$), and diminished impulse control ($t_{(468)}=3.13$, $p<0.01$, $r=0.014$) showed significant variations with gender. Male students exhibited more problematic Internet use than the female students. Self-esteem ($t_{(468)}=1.50$, $p>0.01$, $r=0.069$), loneliness ($t_{(468)}=1.94$, $p>0.01$, $r=0.08$), and distraction ($t_{(468)}=0.11$, $p>0.01$, $r=0.016$) did not significantly vary with gender. There was a weak and negative relationship between self-esteem, problematic Internet use, and its levels. Emotional intelligence and its sub-categories of intrapersonal intelligence, interpersonal intelligence, adaptability, stress management, and general mood did not change with gender. The multiple regression analysis revealed that self-esteem and emotional intelligence with its sub-categories were not predictors of problematic Internet use.

Discussion

The findings of the present study are similar to the findings in the studies of Niemz, et al. (2005) and Morahan-Martin and Schumacher (2000), which stated that problematic Internet use among males was more prevalent than among females. This might mean that males feel more confident in the Internet environment, they use the Internet more than females do, and the Internet gives them an opportunity to escape their real-life problems. This finding is also contradictory to Ko, Yen, Chen, Chen, and Yen (2005) and Leung's (2004) study results, which showed lower problematic Internet use in males than females. The weak negative relationship between self-esteem and problematic Internet use might mean that individuals feel confident and escape from real-life problems in the Internet environment (Ko, et al., 2005). The study indicated contradictory results compared to the literature on self-esteem, in that lack of confidence, low self-valuation, seeking social support, and loneliness as indicators of self-esteem had little relationship to the students' efforts to overcome their deficiencies by means of social games or chat platforms on the Internet. The results also contradicted the findings of Armstrong, Phillips, and Saling (2000) and Ko, et al. (2005) that low self-esteem is an indicator of problematic Internet use. In agreement with Caplan (2002), the findings of this study might mean that, while for some individuals low self-esteem may be linked to problematic Internet use, for some others it may not. Emotional intelligence was not found to be a predictor of problematic Internet use, which contradicts the findings in the related literature. Our finding might indicate that the relationship between emotional intelligence and problematic Internet use varies with different individuals.

Conclusion

The study indicated both parallel and contradictory results compared to the related literature regarding the existence of a significant relationship between problematic Internet use and emotional intelligence, sub-categories of emotional intelligence, and self-esteem. The pre-service teachers' measures of self-esteem did not significantly vary with gender. The problematic Internet use of the males was more prevalent than for the females. There was a weak relationship between the self-esteem of these university students and their problematic Internet use. There was also a weak relationship between their self-esteem and their degrees of problematic Internet use sub-groups. The measures of emotional intelligence among the females were higher than those of the males. There was a weak relationship between the emotional intelligence levels of the pre-service teachers and their problematic Internet use. Finally, self-esteem and emotional intelligence were not predictors of problematic Internet use. More studies are needed to investigate in greater depth the relationships between these attributes and behaviors in more diverse groups.

Giriş

Teknoloji insan hayatını kolaylaştırarak toplumsal gelişmeye katkı sağlayan başlıca unsurlardandır. Öte yandan teknolojinin gelişmesiyle son dönemlerde kullanımı gittikçe yaygınlaşan ve sosyal hayatı önemli derecede etkileyen İnternetin bilinçsiz kullanımı bireysel ve toplumsal hayata yönelik tehditler sunmaktadır (Armstrong, Phillips, & Saling, 2000; Ceyhan, Ceyhan, & Gürçan, 2007; Kubey, Lavin, & Barrows, 2001; Niemz, Griffiths, & Banyard, 2005; Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan, Genç, & Kalyoncu, 2007). Bu nedenle son yıllarda bireylerde; aşırı İnternet kullanımı, İnternette geçirilen zamanı kontrol edememe, İnternete ulaşımın kısıtlanması durumunda yoğun anksiyete/endişe duyma (Chou & Hsiao, 2000; Davis, 2001; Young, 2004), İnternette geçirilen zamanı yönetme güçlüğü (Chou, Condron, & Belland, 2005; Kurtaran, 2008), depresyon, yalnızlık, toplumla ve aile bireyleriyle sosyal etkileşimi azaltma (Ceyhan vd., 2007; Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukopadhyay, & Scherlis, 1998; Morahan-Martin & Schumacher, 2000), sinirsel ve psikolojik komplikasyonlar gibi sorunlar görülmektedir (Balta & Horzum, 2008; Chou & Hsiao, 2000; Öztürk vd., 2007; Yellowlees & Marks, 2007). İnternet kullanımında ortaya çıkan bu sorunlar, bireylerin akademik, finansal, ailevi ve meslek hayatlarını olumsuz etkilemeleri (Chou & Hsiao, 2000) nedenleriyle “problemli” olarak tanımlanmaktadır (Özcan & Buzlu, 2005).

Günümüzde problemli İnternet kullanımını etkileyen faktörler ve problemli İnternet kullanımının doğurduğu sonuçların tam olarak belirlenememesi nedeniyle konuyla ilgili kavramsal çerçeve tam oluşturulamamış (Chou & Hsiao, 2000; Günüş & Kayri, 2010; Jia & Jia, 2009; Kim & Davis, 2009; Yellowlees & Marks, 2007) ve problemli İnternet kullanımını tanımlamaya yönelik ortak bir görüş üzerinde karar verilememiştir. Buna karşın literatürde problemli İnternet kullanımı için ‘bilgisayar bağımlılığı’, ‘İnternet bağımlılığı’, ‘patolojik İnternet kullanımı’ ya da ‘İnternet bağımlılığı hastalığı’ terimlerinin kullanıldığı görülmektedir (Chou & Hsiao, 2000; Chou vd., 2005; İskender & Akın, 2010; Kubey vd., 2001).

Literatürde problemli İnternet kullanımının dürtü kontrol bozuklukları ya da kumar, hırsızlık ve yeme hastalıkları gibi saplantılı davranışlara ne derece benzer olduğuna dair yeterli bilgi olmaması nedeniyle ‘bağımlılık’ olarak hangi kategoride değerlendirileceği tartışma konusudur. Buna karşın Armstrong ve arkadaşları (2000), madde bağımlılığından farklı olması yönüyle psikolojik ve psiko-sosyal davranış bozukluğu olarak ele alınmasını önermektedirler. Amerikan Psikiyatri Derneği’nin (APA) hazırladığı DSM-IV-TR (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) adlı yayında problemli İnternet kullanımı kaygı, kontrol kaybı, tolerans kaybı (uzun süre İnternet kullanımı), yoksunluk sendromu, İnternete girme arzusu, fonksiyon azalması, karar verme yeteneğinin azalması niteliklerinden dolayı ‘madde kullanımı ile ilişkili bozukluklar’ ve ‘patolojik kumar oynama’ adlı iki başlık altında tanımlanmaktadır (APA, 1994; Davis, 2001; Ko, Yen, Chen, Chen, & Yen, 2005; Öztürk vd., 2007). Davis’in (2001) problemli İnternet kullanımıyla ilgili bilişsel-davranışsal modeline göre de bağımlılık içeren bilişsel yapılar, sosyal desteğin olmaması, depresyon ve madde bağımlılığı gibi davranışlar problemli İnternet kullanımını tetiklemektedir. Problemli İnternet kullanımı tanımlama çalışmalarında ise İnternet kullanımı nedeniyle toplumsal, mesleki etkinlikler veya boş zamanları değerlendirme etkinliklerini bırakma, uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma, İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler, İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma, İnternete bağlı kalabilmek için aile üyelerine, terapistlere ya da başkalarına yalan söyleme ön plana çıkmaktadır (Ceyhan, 2007; Chou vd., 2005; Goldberg, 1996; Köroğlu, Öztürk, Tellioğlu, Genç, Mırsal, & Beyazyürek, 2006; Young, 2004). Yapılan tanımlamalar kısaca özetlenecek olursa problemli İnternet kullanımı; sosyal hayatı, akademik başarıyı, mesleki hayatı, finansal durumu olumsuz etkileyen bilişsel ve davranışsal semptomların meydana getirdiği çok boyutlu sendrom olarak ifade edilebilir.

Yapılan araştırmalarda ekonomik durum, cinsiyet, özsaygı, özkontrol, duygusal zekâ, akademik başarı, İnterneti kullanma amacı, yalnızlık, özyeterlik, azaltılmış dürtü kontrolü, sosyal destek, dikkat dağıtma gibi değişkenlerin problemli İnternet kullanımı üzerine etkileri

incelenmiştir (Balta & Horzum, 2008; Beranuy, Oberst, Carbonell, & Chamarro, 2009; Chou & Hsiao, 2000; İskender & Akin, 2010; Kelleci, Güler, Sezer, & Gölbaşı, 2009; Kim & Davis, 2009; Kubey vd., 2001; Morahan-Martin & Schumacher, 2000; Oğuz, Zayim, Özel & Saka, 2008; Tekinarslan & Gürer, 2011; Young, 2004). Genelde yalnızlık, azaltılmış dürtü kontrolü, sosyal destek ve dikkat dağıtma problemleri İnternet kullanımının alt boyutları olarak belirlenmektedir (Davis, 2001; Özcan & Buzlu, 2005). Problemleri İnternet kullanımının alt boyutlarından olan yalnızlığın düşük özsaygı ve düşük duygusal zekâ ile ilişkili olması nedeniyle (Caplan, 2002, 2007; Palmer, Donaldson, & Stough, 2002), bu değişkenlerin problemleri İnternet kullanımının önemli yordayıcıları olabileceği belirtilmektedir (Beranuy vd., 2009; Esen & Siyez, 2011; Kim & Davis, 2009). Nitekim literatürde ve geliştirilen ölçeklerde problemleri İnternet kullanımının; değersizlik ve yalnızlıkla ilgili depresif düşünceler, İnternet kullanımının azaltılmak istenmesine rağmen azaltılamaması ve sürekli İnternetle ilgili şeyler düşünülmesini, sosyal destek aramak amacıyla ya da sosyal reddedilmeye karşı aşırı duyarlı bireylerin, sosyal ret yaşamamak, yapılması gereken bir aktiviteden kaçmak/kaçınmak amaçlarıyla İnternet kullanımını içerdiği ifade edilmektedir (Davis, 2001; Özcan & Buzlu, 2005). Bu nedenle düşük özsaygı ve duygusal zekânın problemleri İnternet kullanımıyla ilgisini inceleyen çalışma sonuçlarının, farklı örneklemelerden elde edilen çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir.

Öz saygı ve Problemleri İnternet Kullanımıyla İlişkisi

Özsaygı, bireyin kendine saygı duyması kadar, kendine güven duyması, kendini benimseyip değer vermesi, kendini onaylaması, değerli bulmasıdır (Esenay, 2002). Özsaygı bireyin kendisini nasıl değerlendirdiğiyle ilgili olup yüksek ve düşük şeklinde açıklanabilmektedir (Salmivalli, Kaukiainen, & Lagerspetz, 1999). Yüksek benlik saygısına sahip olan birey, kendini olumlu olarak değerlendirmekte, saldırgan tutumlardan uzak durmakta ve kendini iyi hissetmektedir. Zayıf olduğu yönlerini de keşfederek bunların üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Düşük benlik saygısına sahip bir bireyin kendine olan güveni zayıftır. Bu kişiler diğer bireylere bağımlı ve sıklıkla olumsuz olmaktadır.

Literatürde özsaygının, bireylerin psikososyal durumlarını ve sosyal hayatlarını etkileyen önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Salmivalli vd., 1999). Bu nedenle, düşük özsaygı; sağlık problemlerinin, yalnızlığın ve hayattan memnun olmamanın öngörücüsü olarak gösterilmektedir (Caplan, 2002, 2007; Chou vd., 2005; Davis, 2001; Karahan, Sardoğan, Ersanlı, Kaya, & Kumcağız, 2004; Ko vd., 2005). Problemleri İnternet kullanımıyla yalnızlığın ilişkili olması da problemleri İnternet kullanımıyla özsaygı arasında bir ilişkinin olabileceği fikrini ön plana çıkarmaktadır. Nitekim Ko ve arkadaşları (2007) 517, Armstrong ve arkadaşları (2000) 50 yetişkinle, Niemz ve arkadaşları (2005) da 371 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, problemleri İnternet kullanımına sahip bireylerin özsaygı düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Duygusal Zekâ ve Problemleri İnternet Kullanımıyla İlişkisi

Duygusal zekâ hayatta başarılı olabilmek ve hayata motive olabilmek için duyguların kullanımını (Salovey & Mayer, 1990), duyguları anlamayı, duyguları düzenlemeyi, duyguların yönetilmesini içeren bir yetenek olarak tanımlanmaktadır (Austin, Saklofske, & Egan, 2007; Palmer vd., 2002). Yapılan çalışmalar düşük duygusal zekânın duygularını ifade edememeyle, iletişim sorunlarıyla, yalnızlıkla, hayattan memnun olmama (Caplan, 2007; Palmer vd., 2002), fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklarla ilişkisi olduğunu göstermektedir (Austin vd., 2007; Beranuy vd., 2009; Parker, Taylor, Eastbrook, Schell & Wood, 2008). Toneatto, Lecce ve Bagby (2009), duygularını ve bulundukları durumu diğer bireylere ifade etmede sorunlar yaşayan bireylerin duygusal durumlarını değiştirmek için patolojik kumar oynama davranışlarının olabileceğini belirtmektedirler. Problemleri İnternet kullanımı patolojik kumar oynama başlığı altında tanımlanmaya çalışıldığından düşük duygusal zekânın problemleri İnternet kullanımıyla ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. Engelberg ve Sjöberg (2004), 41 öğrenciyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında problemleri İnternet kullanımı olan bireylerin duygusal zekâlarının da düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Parker ve arkadaşları (2008) 667 yetişkinle gerçekleştirdikleri

çalışmalarında, düşük duygusal zekânın problemli İnternet kullanımının güçlü bir yordayıcısı olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Beranuy ve arkadaşları (2009), duygusal zekâ ve alt faktörleri olan duygulara dikkat, duyguların açıklığı ve duyguların düzenlenmesinin düşük olmasının problemli İnternet kullanımıyla ilişkili olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Günümüzde problemli İnternet kullanımıyla ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda çoğunlukla; problemli İnternet kullanımıyla ilgili sorunlara, cinsiyet farklılıklarına, sosyal psikolojik faktörlere, bireylerin İnternette geçirdikleri süreye, bilgisayara karşı tutum ve problemli İnternet kullanımına, bireylerin neden İnterneti kullandıklarına odaklanılmaktadır (Caplan, 2007; Chou vd., 2005; Erol & Siyez, 2011; Kelleci vd., 2009; Niemz vd., 2005; Çuhadar, 2012; Özcan & Buzlu, 2007). Örneklem olarak gelişimsel özellikleri, İnternete erişim olanaklarının diğer yaş gruplarına göre yüksek olması (Odacı, 2011) ve içinde bulundukları çevresel özelliklerden dolayı çoğunlukla üniversite öğrencileri seçilmiştir (Young, 2004; Moore, 1995; Morahan-Martin & Schumacher, 2000). Kimlik oluşturma, yakın ilişkiler geliştirme, iletişim becerilerinin kazanılmasının önemli olduğu gelişim sürecindeki bu genç yetişkinlerin yaşamlarındaki psikolojik ve çevresel faktörlerden daha kolay etkilenmeleri nedeniyle İnternet bağımlılığı sendromunu yaşadıkları (Hall & Parsons, 2001) ve İnternet bağımlılığı geliştirmeye daha yatkın oldukları belirtilebilir (Öztürk vd., 2007).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nun Türkiye'deki 16-74 yaş grubu ile gerçekleştirdikleri Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırmasında da bilgisayar ve İnternetin kullanım oranının en yüksek 16-24 yaş grubunda olduğu saptanmıştır (TÜİK, 2012). Bu durum İnternetin üniversite öğrencilerine ne olmak istediklerine karar verme çabalarında uygun ve rahat bir ortam sağlamasından kaynaklanmaktadır (Ceyhan, 2010). Ayrıca üniversite öğrencilerinin kimliklerini kanıtlama, gruba ait olma ve kabul edilme isteklerini İnternetin sahip olduğu özelliklerle karşılayabilmeleri İnterneti etkileyici hale getirebilmektedir (Odacı & Kalkan, 2010). Türkiye'de İnternetin uygun kullanımıyla ilgili yayın sayısının az olması nedeniyle üniversite öğrencilerinin problemli İnternet kullanımıyla ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Ceyhan, 2007; Ceyhan & Ceyhan, 2008). Örneklem olarak öğretmen adaylarının incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu belirtilmektedir (Çuhadar, 2012). Öğretmenler, öğrencilerin eğitiminde en önemli faktörlerinden biri olduğundan ve İnternette en iyi şekilde yararlanmalarında rehber görevi üstleneceklerinden öncelikle öğretmenlerin İnterneti iyi bir şekilde kullanmaları gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanımlarına neden olan faktörler tespit edilerek sorunların çözümlenmesine yönelik araştırmaların gerçekleştirilmesi faydalı olabilir. Nitekim literatürde üniversite öğrencilerinin sosyal, fiziksel, psikolojik durumlarıyla İnternet kullanımları arasındaki ilişkilerin incelenmesine ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmekte ve bu yönde çalışmalar gerçekleştirilmektedir (İskender & Akin, 2010). Bireylerin özsayı ve duygusal zekâ düzeyleri de bu faktörlerin içerisinde yer aldığından, problemli İnternet kullanımının önemli öngörücüleri olarak ifade edilmektedirler (Beranuy vd., 2009; Kim & Davis, 2009; Ko vd., 2007). Ancak bu değişkenlerin problemli İnternet kullanımıyla ilişkisini ortaya koyan çalışmaların sayısının az olduğu görülmektedir (Kim & Davis, 2009; Parker vd., 2008). Yapılan çalışmalarda örneklem sınırlılıkları, problemli İnternet kullanımı kavramının karmaşık olması ve kültürün, yaşam tarzının bireyler üzerine farklı şekillerde yansması nedenleriyle belirlenen değişkenlerle ilgili daha fazla çalışma yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Jia & Jia, 2009). Türkiye'deki çalışmalar incelendiğinde ise duygusal zekâ, özsayı ve problemli İnternet kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmanın alana, farklı kültür ve yaşam tarzına sahip örnekleme uygulanma açısından katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Yukarıda ifade edilenler doğrultusunda bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanımlarıyla özsayı, duygusal zekâ düzeyleri ve duygusal zekâ alt boyutları

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZSAYGI VE DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMIYLA İLİŞKİSİ

155

arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Belirlenen amaç çerçevesinde çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaktadır. Öğretmen adaylarının;

1. özsaygı düzeyleriyle problemli İnternet kullanımları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 1.1. özsaygı ve yalnızlık/depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 1.2. özsaygı ve azaltılmış dürtü kontrolü düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 1.3. özsaygı ve sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 1.4. özsaygı ve dikkat dağıtma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 1.5. özsaygı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmekte midir?
2. duygusal zekâ düzeyleriyle problemli İnternet kullanımları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.1. kişisel farkındalık ve problemli İnternet kullanımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.2. kişiler arası ilişkiler ve problemli İnternet kullanımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.3. şartlara ve çevreye uyum ve problemli İnternet kullanımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.4. stres yönetimi ve problemli İnternet kullanımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.5. genel ruh durumu ve problemli İnternet kullanımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
 - 2.6. duygusal zekâ düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada ilişkisel tarama modellerinden korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma yönteminde iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiye bakılmaktadır (Fraenkel & Wallen, 2000). Belirtilen yöntem çalışmada duygusal zekâ, özsaygı ve problemli İnternet kullanımı değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi nedeniyle seçilmiştir.

Örneklem

Çalışmanın evrenini problemli İnternet kullanımına sahip öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklem olarak eğitim fakültesinde okuyan 2200 öğretmen adayına anketler gönderilmiş, anketlerin 1091'inden cevap alınmış, 10 kişinin ise ölçekleri özensiz işaretledikleri tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda da 470'inin problemli İnternet kullanımına sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya Atatürk, Ankara, Bayburt, Amasya, Fırat, Ağrı İbrahim Çeçen, Dokuz Eylül, Balıkesir, Anadolu, Osman Gazi, Karadeniz Teknik üniversitelerinden öğretmen adayları katılmıştır. Bu süreçte erişilebilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan anketler farklı üniversitelerde görev yapan öğretim üyelerine posta yoluyla gönderilmiştir. Gönderilen anketler öğretim üyelerince öğretmen adaylarına uygulanmış ve tekrar posta yoluyla araştırmacılara gönderilmiştir. Örneklem 181'ini kadın, 289'unu erkek öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

İnternette Bilişsel Durum Ölçeği (Online Cognition Scale):

Öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla İnternette Bilişsel Durum Ölçeği'nden (İBDÖ) yararlanılmıştır. İBDÖ, Davis, Flett ve Besser (2002) tarafından geliştirilmiş; Özcan ve Buzlu (2005) tarafından ise Türkçeye uyarlanmıştır. İBDÖ, yalnızlık/depresyon (6 madde), azaltılmış dürtü kontrolü (10 madde), sosyal destek (13 madde) ve dikkat dağıtma (7 madde) alt boyutları altında toplanan yedili Likert tipi 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yüksek puanlar problemli İnternet kullanımını ifade etmektedir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda İBDÖ'nün faktör yapısının ölçeğin orijinalinde belirlenen faktör yapısına uygun olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=0.416$, GFI=0.999, CFI=1.0, RMSEA=0.006). İç

tutarlılığı yansıtan Cronbach Alpha katsayısı toplam ölçek, sosyal destek, yalnızlık/ depresyon ve azalmış dürtü kontrolü alt grupları için ise .91, .84, .60, .79, .73 şeklindedir. İBDÖ ve çalışmada kullanılan diğer ölçeklerde yer alan maddelerin çalışmanın amaçlarıyla uyumluluğu açısından uzman görüşlerine başvurulmuştur. Ancak ölçeklerden herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçekler Likert tipi maddelerden oluştuğundan puanlayıcıdan kaynaklanabilecek güvenilirlik sorunları aza indirgenmiştir. Ölçekleri özensiz bir şekilde yanıtladıkları tespit edilen 10 kişiden elde edilen veriler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Rosenberg Özsaygı Saygı Ölçeği (Rosenberg Self-esteem Scale):

Çalışmada öğretmen adaylarının özsaygı düzeylerini belirlemek amacıyla Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Ölçek, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir, 4'lü Likert tipi toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Bütün maddelerden alınan toplam puanlar 0-40 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar, bireylerin yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını göstermektedir (Ko vd., 2005; Ko vd., 2007). Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Çuhadaroglu (1986) ve Çelik (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında, ölçek maddelerinin yük değerlerinin, faktör özdeğerinin (3.792) ve açıklanan varyansın (%37.92) kabul edilebilir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Güvenirlik için yapılan Cronbach Alpha katsayısı ise .81'dir.

Bar-On EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği:

Öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeylerini ve duygusal zekâ alt grup puanlarını belirlemek amacıyla Bar-On (1997) tarafından geliştirilen Bar-On EQ-i Duygusal Zekâ Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyumluluk, stresle basa çıkma, genel ruh durumu alt grupları altında toplanan 5'li Likert tipi 133 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları Mumcuoglu (2002) tarafından gerçekleştirilmiş ve 87 maddelik ölçek haline getirilmiştir. Ölçeğin geçerliğini sağlamak amacıyla uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı toplam ölçek, kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle basa çıkma ve genel ruh durumu alt grupları için sırasıyla .92.12, .83.73, .77.87, .65.42, .73.14 ve .75.06 şeklindedir.

Bilgi Formu:

Bilgi formu, Makas'ın (2008) tezinden yararlanılarak geliştirilmiştir. Öğrencilerin üniversite, bölüm, sınıf, cinsiyet, gelir, ailevi, İnternet kullanım süresi, İnternet kullanım amacı ile ilgili 14 sorudan oluşmaktadır. Bu formdan elde edilen veriler araştırma soruları kapsamında belirlenen ilişkilerin yorumlanmasında kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada öncelikle 1091 öğretmen adayının problemli İnternet kullanım düzeyleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının sahip oldukları problemli İnternet kullanım düzeylerinin ortalaması alınmış ve ortalamadan ± 1 ve ± 2 sapan öğretmen adayları problemli olarak belirlenmişlerdir (Özcan & Buzlu, 2007). Çalışmadan elde edilen verilerin analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Öğretmen adaylarının özsaygı, problemli İnternet kullanımı ve duygusal zeka düzeylerinin cinsiyete göre değişimi bağımsız örneklem t-testi kullanılarak analiz edilmiştir (Field, 2009). Özsaygı ile problemli İnternet kullanımı ve duygusal zekâyı problemli İnternet kullanımı arasındaki ilişki ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanarak incelenmiştir (Field, 2009; Muijs, 2004). Özsaygı ve duygusal zekânın problemli İnternet kullanımı yordayıp yordamadığı ise regresyon analizi kullanılarak açığa çıkarılmaya çalışılmıştır (Field, 2009; Muijs, 2004). Analizler sırasında alfa düzeyi .01 olarak dikkate alınmıştır. Her bir istatistik testi için etki büyüklüğü hesaplanmıştır (Field, 2009).

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZSAYGI VE DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMIYLA İLİŞKİSİ

157

Bulgular

Bu bölümde verilerin analizlerinden elde edilen bulgular araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

Özsaygı ve Problemlİ İnternet Kullanımı

Tablo 1’de problemlİ İnternet kullanımı ve alt boyutlarının, özsaygının cinsiyete göre ortalama ve standart sapmaları sunulmaktadır. Tablo incelendiğinde, sosyal desteğin ($t_{(468)}=2.71$, $p<0.01$, $r=0.12$), azaltılmış dürtü kontrolünün ($t_{(468)}=3.13$, $p<0.01$, $r=0.14$) ve problemlİ İnternet kullanımının ($t_{(468)}=2.67$, $p<0.01$, $r=0.12$) cinsiyete göre değişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Etkinin büyüklüğü düşük düzeydedir. Erkek öğretmen adaylarının problemlİ İnternet kullanımı ($X=3.63$) ortalamalarının kadın öğretmen adaylarının ($X= 3.46$) ortalamalarından daha yüksek olması nedeniyle erkeklerin daha fazla problemlİ İnternet kullanımına sahip oldukları söylenebilir. Özsaygının ($t_{(468)}=1.50$, $p>0.01$, $r=0.069$), yalnızlığın ($t_{(468)}=1.94$, $p>0.01$, $r=0.08$), ve dikkat dağıtmanın ($t_{(468)}=0.11$, $p>0.01$, $r=0.016$) ise cinsiyete göre değişim göstermediği ortaya çıkmaktadır. Etkinin büyüklüğü burada düşük düzeydedir.

Tablo 1.

Özsaygının, Problemlİ İnternet Kullanımı ve Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapmaları

	Kadın		Erkek		sd	t	p
	X	SS	X	SS			
Özsaygı	3.05	.52	2.97	.63	468	1.50	.113
Sosyal Destek	3.31	.77	3.53	.90	468	2.71	.007 **
Yalnızlık /Depresyon	3.14	.90	3.33	1.05	468	1.94	.053
Azaltılmış Dürtü Kontrolü	3.36	.91	3.63	.92	468	3.13	.002**
Dikkat Dağıtma	4.05	.93	4.06	.89	468	0.11	.91
Problemlİ İnternet Kullanımı	3.46	.61	3.63	.71	468	2.67	.008 **

Tablo 2 ise özsaygı, problemlİ İnternet kullanımı ve alt boyutları arasındaki korelasyon katsayılarını yansıtmaktadır. Tabloya göre problemlİ İnternet kullanımı alt boyutlarının birbirleri arasında 0.24 ve 0.81 aralığında değişen anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r>0.24$ ve $r<0.82$, $p<0.01$). Özsaygı, problemlİ İnternet kullanımı ve alt boyut düzeyleri arasında ise negatif yönde çok zayıf bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Bu durumda özsaygının; sosyal desteğin %0.14’ünü ($r_{(\text{sosyal destek-öz saygı})} = -.12$ ve $r^2_{(\text{sosyal destek-öz saygı})} = .0014$), yalnızlık/depresyonun yaklaşık olarak %1.96’sını ($r_{(\text{yalnızlık/depresyon-öz saygı})} = -.14$ ve $r^2_{(\text{yalnızlık/depresyon-öz saygı})} = .0196$), azaltılmış dürtü kontrolünün %1.21’ini ($r_{(\text{azaltılmış dürtü kontrolü-öz saygı})} = -.11$ ve $r^2_{(\text{azaltılmış dürtü kontrolü-öz saygı})} = .0121$), dikkat dağıtmanın %0.36’sını ($r_{(\text{dikkat dağıtma-öz saygı})} = -.06$ ve $r^2_{(\text{dikkat dağıtma-öz saygı})} = .0036$) açıklayabilmektedir ($p<.001$). Özsaygı genel olarak problemlİ İnternet kullanımının ise %2.25’ini açıklayabilmektedir ($r_{(\text{problemlİ İnternet kullanımı-öz saygı})} = -.15$, $r^2_{(\text{problemlİ İnternet kullanımı-öz saygı})} = .0225$, $p<0.01$).

Tablo 2.

Özsaygı Problemlİ İnternet Kullanımı ve Alt Faktörleri Arasındaki Korelasyon

	1	2	3	4	5
1. Özsaygı					
2. Sosyal Destek	-.12**				
3. Yalnızlık/Depresyon	-.14**	.52**			
4. Azaltılmış Dürtü Kontrolü	-.11**	.45**	.54**		
5. Dikkat Dağıtma	-.06**	.27**	.27**	.24**	
6. Problemlİ İnternet Kullanımı	-.15**	.75**	.81**	.76**	.60**

Duygusal Zekâ ve Problemlî İnternet Kullanımı

Tablo 3'te duygusal zekâ ve alt boyutlarının cinsiyete göre ortalama ve standart sapmaları sunulmaktadır. Tablo incelendiğinde, duygusal zekâ ($t_{(468)}=2.96$, $p<0.01$, $r=.013$), kişisel farkındalık ($t_{(468)}=2.93$, $p<0.01$, $r=.013$), kişiler arası ilişkiler ($t_{(468)}=4.56$, $p<0.01$, $r=.20$), genel ruh hali ($t_{(468)}=2.65$, $p<0.01$, $r=.012$) alt grup düzeylerinin cinsiyete göre değişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Etkinin büyüklüğü düşük düzeydedir. Şartlara ve çevreye uyum ($t_{(468)}=2.49$, $p>0.01$, $r=.011$), stres yönetimi ($t_{(468)}=0.18$, $p>0.01$, $r=.008$) düzeylerinin cinsiyete göre değişim göstermediği ortaya çıkmaktadır. Etkinin büyüklüğü burada da düşük düzeydedir.

Tablo 3.

Duygusal Zekâ ve Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapmaları

	Kız		Erkek		sd	t	p
	X	S	X	S			
Duygusal Zekâ	3.48	.53	3.29	.72	468	2.96	.003 **
Kişisel Farkındalık	3.86	.65	3.64	.84	468	2.93	.004 **
Kişiler Arası İlişkiler	3.71	.66	3.37	.85	468	4.56	.000 **
Şartlara ve Çevreye Uyum	3.33	.56	3.17	.73	468	2.49	.013
Stres Yönetimi	2.93	.52	2.92	.68	468	0.18	.854
Genel Ruh Hali	3.56	.69	3.36	.85	468	2.65	.008 **

Tablo 4'te ise duygusal zeka ve alt boyutlarıyla problemlî İnternet kullanımı ve alt boyutları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı olan korelasyon katsayıları görülmektedir. Tabloya göre duygusal zekâ ve alt boyutları ile problemlî İnternet kullanımı ve alt boyutları arasında -.12 ile -.21 aralığında değişen negatif yönde zayıf bir ilişki olduğu gözlenmektedir. Örneklem büyüklüğüne bağlı olarak anlamlı görülen ilişki çok zayıf düzeydedir. Duygusal zekâ ve alt boyutlarının dikkat dağıtma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Tablodaki değerler incelendiğinde, kişisel farkındalığın problemlî İnternet kullanımının %4.41'ini ($r_{(kişisel\ farkındalık_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.21$ ve $r^2_{(kişisel\ farkındalık_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .0441$), kişiler arası ilişkilerin %3.24'ünü ($r_{(kişilerarasilişkiler_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.18$ ve $r^2_{(kişilerarasilişkiler_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .0324$), şartlara ve çevreye uyum %2.89'unu ($r_{(şartlaraveçevreyeyuyum_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.17$ ve $r^2_{(şartlaraveçevreyeyuyum_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .0289$), stres yönetimi %3.24'ünü ($r_{(stresyönetimi_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.18$ ve $r^2_{(stresyönetimi_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .0324$), genel ruh hali % 2.89'unu ($r_{(genelruhhalı_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.17$ ve $r^2_{(genelruhhalı_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .0289$), duygusal zekâ ($r_{(duygusalzeka_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = -.20$ ve $r^2_{(duygusalzeka_problemlî\ İnternet\ kullanımı)} = .04$) % 4'ünü açıklamaktadır.

Tablo 4.

Duygusal Zekâ ve Alt Faktörleriyle Problemlî İnternet Kullanımı ve Alt Faktörleri Arasındaki Korelasyon

	2	3	4	5	6
Duygusal Zekâ	-.18**	-.20**	-.17**	-	-.20**
Kişisel Farkındalık	-.18**	-.21**	-.17**	-	-.21**
Kişiler Arası İlişkiler	-.18**	-.18**	-.15**	-	-.18**
Şartlara ve Çevreye Uyum	-.15**	-.18**	-.15**	-	-.17**
Stres Yönetimi	-.12**	-.15**	-.17**	-	-.18**
Genel Ruh Hali	-.16**	-.16**	-.12**	-	-.17**

2,3,4,5,6 numaraları Tablo 2'den alınmıştır.

Tablo 5'te duygusal zekânın ve özsaygının problemlî İnternet kullanımını yordamasına ilişkin regresyon analizi sonucu yansıtılmaktadır. Tablo incelendiğinde, duygusal zekânın ve özsaygının birlikte problemlî İnternet kullanımıyla zayıf düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZSAYGI VE DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMIYLA İLİŞKİSİ

159

Duygusal zekâ alt boyutları ve özsaygi birlikte problemli İnternet kullanımının % 6'sını açıklamaktadır ($R = .24$, $R^2 = .060$, $F = 4.918$, $p = .000$).

Tablo 5.

Problemli İnternet Kullanımının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	4.59	.20		22.66	.000		
Özsaygi	-.12	.05	-.10	-2.13	.03	-.15	-.09
Kişisel Farkındalık	-.13	.08	-.15	-1.66	.97	-.21	-.07
Kişiler Arası İlişkiler	-.05		-.06	-.70	.48	-.18	-.03
Şartlara ve Çevreye Uyum	.03	.09	.03	.38	.70	-.17	.01
Stres Yönetimi	-.13	.07	-.12	-.72	.08	-.18	.08
Genel Ruh Hali	.09	.08	.10	1.10	.27	-.17	.05
$R = .24$ $R^2 = .060$							
$F = 4.918$ $p = .000$							

Tartışma

Bu çalışmada öğretmen adaylarının özsaygi ve duygusal zekâ düzeyleriyle problemli İnternet kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının özsaygi ve duygusal zekâlarıyla problemli İnternet kullanımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymanın, ileride problemli İnternet kullanımının giderilmesine yönelik yapılacak çalışmalara yön vereceği öngörülmektedir.

Çalışma sonucunda erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek problemli İnternet kullanımına sahip oldukları ve özsayginın ise cinsiyete göre değişmediği belirlenmiştir. Oluşan durum erkek öğretmen adaylarının kadınlara göre İnterneti daha fazla kullanmalarından, İnternet ortamında kendilerini yüze yüze görüşmelere nazaran daha güvende hissetmelerinden ve İnternetin gerçek hayat problemlerinden kaçmalarına olanak vermesinden kaynaklanabilir (Ceyhan, 2007; Çuhadar, 2012). Erkek öğretmen adaylarının sahip oldukları kimlik oluşturma ve yakın ilişkiler kurma gelişim görevlerinde zorluk yaşamaları İnterneti bir kaçış ortamı olarak görmelerine neden olabilir. Bunun yanı sıra Türkiye'de kadınların İnternete genelde evden ulaşabilirken, erkeklerin İnternete istedikleri zamanda ve yerde erişebilmesi erkek öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanım düzeyinin yüksek çıkmasında etkili olmuş olabilir. Ayrıca kadın öğretmen adaylarının İnterneti daha çok bilgi edinme, erkek öğretmen adaylarının ise ticari ve sosyal amaçlı kullanımları (Çavuş & Gökdaş, 2006), erkeklerin problemli İnternet kullanımına sahip olmasına neden olmuş olabilir. Elde edilen sonuç Tekinarslan ve Gürer'in (2011), Esen ve Siyez'in (2011), Balta ve Horzum'un (2008), Niemz ve arkadaşlarının (2005) ve Morahan-Martin ve Schumacher'in (2000) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ayrıca erkek öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanım düzeylerini kadınlardan daha yüksek bulan Çuhadar'ın (2012), Odacı ve Kalkan'ın (2010) çalışma sonuçlarıyla da uyumaktadır. Ancak Ceyhan (2010) ve Doğan, Işıklar ve Eroğlu'nun (2008) problemli İnternet kullanımının cinsiyete göre değişim göstermediği sonucuyla çelişmektedir. Çalışmanın bulguları erkeklerin özsaygi düzeyini kadınların özsaygi düzeyinden daha düşük bulan Ko ve arkadaşlarının (2005) ve Leung'un (2004) çalışma sonuçlarıyla da çelişmektedir. Bu durum problemli İnternet kullanımının ölçüm biçiminden, çalışılan örneklemin kültür farklılığından (Balta & Horzum, 2008) ve bu çalışmada sadece öğretmen adaylarının örneklem grubu olarak seçilmesinden kaynaklanabilir. Yapılan çalışmalar dikkate alındığında, literatürde problemli İnternet kullanımında hangi cinsiyetin daha fazla risk grubunu oluşturduğuna dair net bir ifade

bulunmamaktadır (Chang & Law, 2008). Bu nedenle problemli İnternet kullanımının cinsiyete göre değişimini belirlemek amacıyla farklı örneklemeler üzerinde (çocuk, ergen, yetişkin) daha fazla çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmada öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programlar ayırt edilmeden analizler gerçekleştirilmiştir. İleri çalışmalarda bilgisayarı ve İnterneti eğitim hayatlarında yoğunlukla kullanan öğretmen adaylarının incelenmesi, elde edilen sonuçların farklılık göstermesinde etken olabilir (Çuhadar, 2012). Ayrıca araştırmaların 16-18 yaş grubu üzerinde gerçekleştirilerek ergenlik dönemindeki bireylerin gelişim özellikleri de dikkate alınarak problemli İnternet kullanımını nelerin tetiklediğinin belirlenmesinin alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, literatürdeki benzer çalışmaların aksine özsaygının problemli İnternet kullanımıyla çok fazla ilişkili olmadığı belirlenmiştir (Armstrong vd., 2000; Morahan-Martin & Schumacher, 2000). Oluşan durum İnternet ortamında bireylerin kendilerini daha güvende hissetmelerinden ve gerçek hayat problemlerinden kaçmalarına olanak vermesinden kaynaklanabilir (Ko vd., 2005). Elde edilen sonuç Kurtaran'ın (2008) çalışma sonucuyla benzerlik gösterirken, Armstrong ve arkadaşlarının (2000) düşük özsaygının problemli İnternet kullanımının önemli bir yordayıcısı, Ko ve arkadaşlarının (2005) düşük özsaygının problemli İnternet kullanımında önemli bir durum olduğu savlarıyla zıtlık göstermektedir. Bu durum Caplan (2002)'ın ifade ettiği gibi bazı bireylerin İnternet kullanımının negatif sonucu olarak düşük özsaygıya sahip olabilecekken diğerlerinin özsaygılarında bir değişim olamayabileceğiyle ifade edilebilir. Ayrıca ele alınan örneklemin kültür farkı da çalışma sonucunu etkilemiş olabilir. Literatürde de özsaygı ve problemli İnternet kullanımı arasındaki ilişki net olmamakla birlikte bireylerde görülen diğer bağımlı davranışlar sonucu ortaya çıkan düşük özsaygı düzeyinin problemli İnternet kullanımının öz saygının sonucu mu, nedeni mi olduğuna yönelik tartışmalar devam etmektedir (Armstrong vd.,2000; Caplan, 2002; Niemz, vd., 2005). Bu nedenle gelecek çalışmalarda özsaygının problemli İnternet kullanımı üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlayan deneysel çalışmaların yapılması, belirsizliğin giderilmesinde önemli rol oynayabilir. Ayrıca özsaygının gelişimi ilk ve ortaöğrenim yaşlarında daha da önemli olduğundan ülkemizdeki araştırmaların üniversite öğrencilerinden bu yaş grubundaki bireylere kaydırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada kadın öğretmen adaylarının duygusal zekânın alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, genel ruh hali ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu durum kadınların erkeklere göre kendi iç dünyalarını daha iyi tanımalarından (Parker vd., 2008), inançlarını, düşüncelerini daha rahat ifade edebilmelerinden, sahip oldukları kaynakların ve gücün farkında olmalarından, ne hissettiklerini ve neden öyle hissettiklerini daha iyi ifade edebilmelerinden, daha fazla kişiler arası iyi ilişkiler kurabilmelerinden kaynaklanabilir (Yüksel, 2006). Şartlara ve çevreye uyum ve stres yönetiminin ise cinsiyete göre değişim göstermediği anlaşılmıştır. Oluşan durum; hem kadın hem erkeklerin çevrelerinin talepleriyle (Parker vd., 2008), stresli ve üzücü durumlarla başa çıkmada farklılık göstermemelerinden kaynaklanabilir (Yüksel, 2006). Elde edilen sonuç; Parker ve çalışma arkadaşlarının (2008), kadınların kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler düzeyinin erkeklerden yüksek olmasıyla benzerlik göstermekte, erkeklerin kadınlara göre şartlara ve çevreye uyumda daha iyi oldukları sonucundan farklılaşmaktadır. Gelecek çalışmalarda duygusal zekâ ve alt boyutlarının problemli İnternet kullanımıyla ilişkisinin nitel araştırma yöntemleri kullanarak derinlemesine incelenmesi, oluşan durumların daha detaylı bir şekilde açıklanmasına yardımcı olabilir.

Çalışmada öğretmen adaylarının problemli İnternet kullanımı alt boyutlarıyla duygusal zekâ alt boyutları arasında negatif zayıf bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında duygusal zekânın problemli İnternet kullanımının önemli bir yordayıcısı olmadığı da anlaşılmıştır. Elde edilen sonuç Beranuy ve arkadaşlarının (2009), duygularını ifade edemeyen ve kontrol edemeyen bireylerin problemli İnternet kullanımına sahip oldukları savıyla uyuşmamaktadır. Engelberg ve Sjöberg'in (2004), Parker ve arkadaşlarının (2008), duygusal zekâ ve problemli İnternet kullanımı arasında güçlü negatif bir ilişkinin olduğunu ortaya çıkaran araştırma sonuçlarıyla da zıtlık

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZSAYGI VE DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMIYLA İLİŞKİSİ

161

göstermektedir. Oluşan durum duygusal zekâ ve problemli İnternet kullanımı arasındaki ilişkinin bireylere, örnekleme ve kültüre göre değişmesinden kaynaklanabilir. Başka bir deyişle düşük duygusal zekâ bazı bireylerde problemli İnternet kullanımına neden olurken bazı bireylerde bir etki oluşturmaz.

Çalışmada duygusal zekâ alt boyut düzeyleriyle problemli İnternet kullanımı arasında negatif bir ilişki ortaya çıkarılmıştır. Kişisel farkındalık ve problemli İnternet kullanımı arasında zayıf negatif bir ilişkinin ortaya çıkması öğretmen adaylarının duygularını, inançlarını, düşüncelerini ifade edememelerinin ve sahip oldukları kaynakların ve gücün farkında olmamalarının problemli İnternet kullanımlarıyla önemli derecede ilişkili olmadığını göstermektedir (Parker vd., 2008; Yüksel, 2006). Kişiler arası ilişkiler ve problemli İnternet kullanımı arasında önemli derecede anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmaması, öğrencilerin olaylara empatiyle yaklaşamamalarının, sosyal sorumluluğa sahip olamamalarının ve kişiler arası iyi ilişkiler kuramamalarının problemli İnternet kullanımıyla çok fazla ilişkili olmadığını yansıtmaktadır. Oluşan sonuç Çuhadar'ın (2012) da ifade ettiği gibi İnternetin utangaç ve kendini yalnız hisseden bireylere duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilecekleri sosyal bir ortam sunmasından kaynaklanabilir. Ayrıca üniversite öğreniminde öğrencilerin ailelerinden, yakın çevrelerinden ayrılarak farklı kültüre sahip ortamlara karşı karşıya kalmaları (Çuhadar, 2012), erkek öğretmen adaylarının kadınlara kıyasla bu ortama alışma sırasında daha fazla zorluk yaşamalarına ya da yalnız hissetmelerine neden olabilir. Bu nedenle erkek öğretmen adayları içerisinde bulundukları durumdan kaçınmak için İnterneti yoğunlukla kullanmaya başlayabilirler. Literatür incelendiğinde elde edilen sonucun Çuhadar'ın (2012), sosyal ilişki kurma fobisi olan bireylerin problemli İnternet kullanımına sahip olduğu çalışma sonucuyla örtüşmektedir. Parker ve çalışma arkadaşlarının (2008) kişiler arası ilişkiler alt boyutunun bağımlı davranışlar sergilemenin önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuyla farklılık göstermektedir. Caplan (2002) da çalışmada psikososyal sağlığı iyi olmayan bireylerin tek iletişim kanalı olarak İnternet ortamını kullandıklarını ifade etmektedir. Fakat kişiler arası ilişkilerin problemli İnternet kullanımıyla negatif bir ilişkide olması İnternetin yüz yüze iletişime bir alternatif olamayacağını akla getirmektedir (Caplan, 2002). Oluşan durum duygusal zekâ ve problemli İnternet kullanımı inceleyen araştırmaların geniş örneklemle gerçekleştirilmesinden, örneklem farklılıklarından ortaya çıkmış olabilir (Parker vd., 2008). Bu doğrultuda gelecek çalışmalarda sosyal medyanın problemli İnternet kullanımına neden olup olmadığını araştırmak, bağımlılığın tedavi edilmesinde önemli rol oynayabilir. Gelecek çalışmalarda duygusal zeka düzeyinin belirlenmesinde kişisel raporların, performans tabanlı değerlendirmelerin ve gözlemlerin kullanılması daha güvenilir sonuçların elde edilmesine yardımcı olabilir (Parker vd., 2008).

Şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali alt faktörleriyle problemli İnternet kullanımı arasında önemli bir ilişkinin belirlenmemesi, üniversite öğrencilerinin çevrelerinin talepleriyle başa çıkamamalarının (Parker vd., 2008), stresli ve üzücü durumlarla başa çıkamamalarının, hayatlarından tatmin olmamalarının, kendilerinden ve başkalarından memnun olmamalarının, güç zamanlarda dahi, olumlu bir yaklaşım içerisinde olmamalarının problemli İnternet kullanımıyla dikkat çekecek düzeyde ilişkili olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda duygusal zeka alt boyutlarıyla problemli İnternet kullanımı arasında negatif ilişkinin ortaya çıkması, mevcut çalışma sonuçlarıyla çeliştiğinden farklı yöntemlerin ve veri toplama araçlarının kullanıldığı çalışmalarla duygusal zeka ve problemli İnternet kullanımının incelenmesi belirsizliğin giderilmesinde yararlı olabilir.

Sonuçlar

Bu çalışma 470 problemli İnternet kullanımına sahip öğretmen adayıyla yürütülmüştür. Öğretmen adaylarının özsaygı, duygusal zekâ düzeyleriyle problemli İnternet kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı betimsel düzeyde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sınırlılıkları arasında örneklemin ulaşılabilir olduğu unutulmamalıdır. Elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğretmen adaylarının özsayıgı düzeyleri cinsiyete göre değişmemektedir.
- Erkek öğretmen adaylarının problemlı İnternet kullanım düzeyleri kadın öğretmen adaylarından daha yüksektir.
- Erkek öğretmen adaylarının sosyal destek ve azaltılmış dürtü kontrolü puanları kadın öğretmen adaylarından daha yüksektir.
- Öğretmen adaylarının özsayıgı ve problemlı İnternet kullanımları arasında zayıf bir ilişki vardır.
- Öğretmen adaylarının özsayıgı ve problemlı İnternet kullanımı alt boyut puanları arasında zayıf bir ilişki vardır.
- Kadın öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeyleri erkek öğretmen adaylarından daha yüksektir.
- Kadın öğretmen adaylarının kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler ve genel ruh hali puanları erkek öğretmen adaylarından daha yüksektir.
- Öğretmen adaylarının duygusal zekâ ve problemlı İnternet kullanım düzeyleri arasında zayıf bir ilişki bulunmuştur.
- Özsayıgı ve duygusal zekâ, problemlı İnternet kullanımının yordayıcıları değildirler.

Kaynakça

- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Text Revision (DSM-IV-TR)* (4th Ed.). Washington DC: APA.
- Armstrong, L., Phillips, J. G., & Saling, L. L. (2000). Potential determinants of heavier Internet usage. *Int. Journal of Human-Computer Studies*, 53, 537-550.
- Austin, E. J., Saklofske, D. H., & Egan, H. (2007). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38, 547-558.
- Balta, Ö. Ç., & Horzum, M. B. (2008). Web Tabanlı Öğretim Otamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.
- Bar-On, R. (1997). *BarOn Emotional Quotient Inventory: Technical Manual* (Research Report No. 14120-0950). Toronto: Multi-Health Systems.
- Beranuy, M., Oberst, U., Carbonell, X., & Chamarro, A. (2009). Problematic Internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, 25(5), 1182-1187.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575.
- Caplan, S. E. (2007). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic Internet use. *Cyberpsychology and Behavior*, 10, 234-242.
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A., & Gürcan (2007). The validity and reliability of the problematic Internet usage scale. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 411-416.
- Ceyhan, E. (2007, November). University students' problematic Internet use in terms of reasons for Internet use. *Paper presented at 6th WSEAS international conference on education and educational technology*. Italy.
- Ceyhan, A. A. & Ceyhan, E. (2008). Loneliness, depression, and computer self-efficacy as predictors of problematic Internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), 699-701. DOI: 10.1089/cpb.2007.0255

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZSAYGI VE DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMIYLA İLİŞKİSİ

163

- Ceyhan, E. (2010). Problemlı İnternet Kullanım Düzeyi Üzerinde Kimlik Statüsünün, İnternet Kullanım Amacının ve Cinsiyetin Yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1323-1355.
- Chang, M. K., & Law, S. P. M. (2008). Factor structure for young's Internet addiction test: A confirmatory study. *Computers in Human Behavior*, 24, 2597-2619.
- Chou, C., & Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, and gratifications: The Taiwan's college students' case. *Computers & Education*, 35(1), 65-80.
- Chou, C., Condron, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-368.
- Çelik, S. (2004). *The effects of an attachment oriented psychoeducational group training on improving the preoccupied attachment styles of university students* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Çuhadar, C. (2012). Exploration of problematic Internet use and social interaction anxiety among Turkish pre-service teachers. *Computers & Education*, 59, 173-181.
- Çuhadaroglu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education with SPSS*. London: Sage Publications.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic Internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior*, 5(4), 331-45.
- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, E. S. (2008). Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Engelberg, E., & Sjöberg, L. (2004). Internet use, social skills and adjustment. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(1), 41-47.
- Esen, E. & Siyez, D. M. (2011). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-138.
- Esenay, F. I. (2002). *Üniversite öğrencilerinde sağlık davranışlarının sosyal destek ve benlik saygısı ile ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd edition). London: Sage.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. (2000). *How to design and evaluate research in education* (4th ed.). NY: McGraw-Hill.
- Goldberg, I. (1996). Internet addiction disorder. [Online]: Retrieved on 12-March-2011, at URL: [http://www.physics.wisc.edu/~0shalizi/Internet addiction criteria.html](http://www.physics.wisc.edu/~0shalizi/Internet%20addiction%20criteria.html).
- Günüç, S. & Kayri, M. (2010). Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220-232.
- Hall, A. S. & Parsons, J. (2001). Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23 (4), 312-327.
- İskender, M., & Akın, A. (2010). Social self-efficacy, academic locus of control, and Internet addiction. *Computers & Education*, 54, 1101-1106.
- Jia, R., & Jia, H. H. (2009). Factorial validity of problematic Internet use scales. *Computers in Human Behavior*, 25, 1335-1342.
- Karahan, F., Sardoğan, M., Ersanlı, E., Kaya, N., & Kumcağız, H. (2004). Üniversite Öğrencilerinin

- Yalnızlık Düzeyleri ile Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 27-39.
- Kelleci M., Güler, N., Sezer, H., & Gölbaşı, Z. (2009). Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Süresinin Cinsiyet ve Psikiyatrik Belirtiler ile İlişkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3).
- Kim, Ho-K., & Davis, K. E. (2009). Toward a comprehensive theory of problematic Internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rated importance of Internet activities. *Computers in Human Behavior*, 25, 490-500.
- Ko, C. H., Yen, J.Y., Chen, C.C., Chen, S.H., & Yen, C. F. (2005). Gender differences and related factors affecting online gaming addiction among Taiwanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 193(4), 273-278.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. C., Chen, S. H., & Yen, C. F. (2007). Factors predictive for incidence and remission of Internet addiction in young adolescents: A prospective study. *Cyberpsychology and Behavior*, 10, 545-551.
- Köroğlu, G., Öztürk, Ö., Tellioglu, N., Genç, Y., Mırsal, H., & Beyazyürek, M. (2006). Problemli İnternet Kullanımıyla Başvuran İki Uçlu Bir Hasta Nedeniyle Psikiyatrik Ek Tanı Tartışması: Olgu Sunumu. *Bağımlılık Dergisi*, 7, 150-154.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being?. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.
- Kubey, R., Lavin, M., & Barrows, J. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51, 366-382.
- Kurtaran, G.T., (2008). *İnternet Bağımlılığını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye.
- Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the Internet as predictors of online activities and Internet addiction. *Cyberpsychology and Behavior*, 7(3), 333-348.
- Makas, Y. (2008). Lise Öğrenimi Gören Gençlerin İnternet Kullanımlarının Psikososyal Durum ile İlişkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Moore, D. (1995). *The emperor's virtual clothes: The naked truth about Internet culture*. Chapel Hill, NC: Alogonquin.
- Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Muijs, D. (2004). *Doing quantitative research in education with SPSS*. London: Sage.
- Mumcuoglu, Ö. (2002). *Bar-On Duygusal Zekâ Testi Türkçe Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Niemz, K., Griffiths, M., & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire (GHD), and disinhibition. *Cyberpsychology & Behavior*, 8(6), 562-570.
- Odacı, H. & Kalkan, M. (2010). Problematic Internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55, 1091-1097.
- Odacı, H. (2011). Academic self-efficacy and academic procrastination as predictors of problematic Internet use in university students. *Computers & Education*, 57, 1109-1113.
- Oğuz, B., Zayim, N., Özel, D. & Saka, O. (2008). *Tıp Öğrencilerinin İnternette Bilişsel Durumları*. Akademik Bilişim 2008 konferansı'nda sunulan bildiri. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Özcan, N. K. & Buzlu, S. (2005). Problemli İnternet Kullanımını Belirlemede Yardımcı Bir Araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeği"nin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlik Ve Güvenirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.

- Özcan, N. K. & Buzlu, S. (2007). Internet use and its relation with the psychosocial situation for a sample of university students. *CyberPsychology & Behavior*, 6(1), 19-26.
- Öztürk, Ö., Odabaşıoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., & Kalyoncu, Ö. A. (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Palmer, B., Donaldson, C., & Stough, C. (2002). Emotional intelligence and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 33, 1091-1100.
- Parker, J. D. A., Taylor, N. T., Eastabrooka, J. M., Schell, S. L., & Wood, L. M. (2008). Problem gambling in adolescence: Relationships with Internet misuse, gaming abuse and emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 45(2), 174-180.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and adolescent self-image*. Princeton, NJ: PrincetonUniversity Press.
- Salmivalli, C., Kaukiainen, L. & Lagerspetz, K.M.J. (1999). Self-evaluated, self-esteem, peer-educated, self-esteem and defensive egoism as predictor of adolescents participation in bullying situation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 121-140.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
- Tekinarslan, E. & Gürer, M. D. (2011). Problematic internet use among Turkish university students: A multidimensional investigation based on demographics and internet activities. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 1028-1051.
- Toneatto, T., Lecce, J., & Bagby, M. (2009). Alexithymia and pathological gambling. *Journal of Addictive Diseases*, 28, 193-198.
- TUIK (Turkish Statistical Institute). (2007). Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması. [Information technology usage survey households]. Retrived on 03.07.09 from. News Bulletin. <http://www.tuik.gov.tr>.
- Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2007). Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23, 1447-1453.
- Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C. F., Chen, S. H., Chung, W. L., & Chen, C. C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62, 9-16.
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48, 402-415.
- Yüksel, M. (2006). *Duygusal Zekâ ve Performans İlişkisi (Bir Uygulama)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.